keramiske noter 59/2024

30. årgang

Keramikkens Venner

Reviews · Besprechungen · anmeldelser · Besprechungen · Reviews

redigeret af Gunnar Jakobsen

Alkymistisk træf. Et keramisk møde mellem fortid & nutid. Red. af Teresa Nielsen. Grafisk tilrettelæggelse Carl-H.K. Zakrisson og Tod Alan Spoerl. Fotos af Niels Hansen Jacobsens keramik: Pernille Klemp. Vejen Kunstmuseum [Website: https://www.vejenkunstmuseum.dk], Vejen 2023. 288 s. ill. litt. noter. 298 kr.

I Teresas Nielsens målrettede indsats for Niels Hansen Jacobsens museum har denne driftige museumsleder gjort Vejen Kunstmuseum til en væsentlig aktør inden for dansk kunst. Kan man ikke lige smutte forbi Vejen, så har museet en hjemmeside med megen information om historien, kunstneren og meget andet med afbildninger og oplysninger, ikke mindst om den efterhånden store keramiske samling, hvor den omfattende Saxbosamling til stadighed udvides med gaver af relevante værker bl.a. fra samlere.

Teresa Nielsens seneste initiativ er bogen og udstillingen *Alkymistisk træf*, der placerer Hansen Jacobsen som en af det 20. århundredes mest nyskabende og interessante keramikere - og det selv om han stod på bar bund inden for dette felt; eller vel netop derfor fik skabt værker, der peger frem mod vor egen tid. Bogen er imidlertid ikke blot en gennemgang af nogle af de keramiske værker, men en tilbundsgående analyse af kunstnerens bidrag til det keramiske område.

Man har gerne betragtet Hansen Jacobsens keramik som perifer i forhold til hans "rigtige", monumentale kunst. Det er et stadigt tilbagevendende problem, at kunsthåndværk og -industri marginaliseres, når det udføres af en billedkunstner eller arkitekt - dog ikke af kunstneren selv, men af eftertidens historikere.

I 1890erne opholdt Hansen Jacobsen sig i Paris, hvor han og hans kone boede i et område med andre kunstnere, heriblandt Jean-Jacques Carriès, der arbejdede med stentøj med forskellige glasurer bl.a. også med løbeglasur. Uden andre forudsætninger end fascination af et kunstnerisk område, hvor man slap forbindelsen til tidens glæde ved ornamentale dekorationer på porcelænet og genopfandt stentøj, hvor man lod glasuren spille hovedrollen, begyndte den danske billedhugger som en anden alkymist at eksperimentere med de keramiske grundstoffer, som i modsætning til hans arbejde med skulpturer kunne formes direkte i det bløde ler.

Der slås i bogen en streg over, at hans bugtede mundinger og uregelmæssige former var resultat af fejlbrænding. Håndens aftryk og resultater af vanskeligheden ved at styre brændingen førte ikke til kassation, tværtimod udstilledes de og solgtes endog. Motivationen for dette kom som meget andet i denne periode også fra den asiatiske keramik; også hos andre kunstnere, der arbejdede med leret, ses disse "fejlbrændinger" uregelbundne med former og riller fra drejningen som villede effekter.

Bogens første kapitel fortæller - måske lidt umotiveret i netop denne forbindelse - om de langvarige og komplicerede forsøg gennem tiderne på at skabe guld. I det 18. århundrede lykkedes det at finde ikke guld, men det " hvide guld", nemlig porcelæn, dette kostelige, ikke porøse materiale, der fra Kina i århundreder havde fascineret europæerne. Men i forbindelse med Hansen Jacobsen og de nulevende ti eksperimenterende keramikere, der i nogle workshops på Vejen Kunstmuseum skulle søge at afkode Hansen Jacobsens brug af lerarter, glasurer og effekter som metal, giver ordet alkymist god mening. Hansen Jacobsens forsøg med forskellige materialer var ikke ulig alkymisternes eksperimenter.

Teresa Nielsens ide om et alkymistisk træf og hendes særdeles læsbare tekst afstedkommer en fornyelse inden for designhistorien ved ikke kun at beskrive former og dekorationer, men at gå i dybden med hele arbejdsprocessen, der i dette tilfælde gav holdet mange udfordringer. Afsnit for afsnit fortæller Teresa Nielsen om denne "optrævling" af det unikke oeuvre på basis af breve, notater og optegnelser i regnskabsbøger, samtidig med at hun relaterer det til tidens

andre strømninger inden for keramikken. For det var i kunstnerens ti år lange ophold i Paris, at dette væsentlige afsnit i dansk kunsthistorie blev taget, inspireret af det nybrud, som franske kunstnere skabte, inspireret af østasiatisk, i særdeleshed japansk keramik (noget bogens forfatter i øvrigt tidligere har skrevet om). Efter hjemkomsten, hvor Hansen Jacobsen slog sig ned i Vejen, fletter det lokalhistoriske sig ind i beretningen. Udgravning af kunstnerens kasserede skår ved værkstedet viste sig at kunne give vigtige oplysninger til holdet af keramikere.

Teksten er levende, den forhøjes af det gennemkomponerede layout med skarpe nærbilleder af utallige af kunstnerens keramiske små og større arbejder, hvor imellem samtidige fotografier bidrager til at dokumen-tere fremstillingsår. Intet i denne bog er overladt til tilfældighederne.

Blandt de mange afsnit kan foruden "Keramik og Alkymi" af Jan Bæklund, og Teresa Nielsens om forudsætninger og proces, nævnes hendes 5 afsnit, skrevet på basis af de workshops, holdet deltog i, hvor de forskellige bestanddele af kunstnerens keramik analyseres. Netop fordi værket er så særpræget og forskelligt fra tidens andre kunstneres, er det ikke bare interessant, men meget informativ læsning. Ler og glasurer afkodes. Foruden disse to basale komponenter anvendte Hansen Jacobsen glas og metal som integrerede elementer. Læseværdigt er også afsnittet om hans forskellige sokler - for som forfatteren skriver - udgjorde soklen en ikke uvæsentlig del af værket - i øvrigt i lighed med samtidens billedrammer, og i modsætning til vor tids ensartede sokler, der tilstræber anonymitet.

Hvis *keramiske noter* uddelte stjerner, skulle denne publikation have 6 for indhold, 6 for illustrationerne og 6 for layout. Det eneste lille men, er et manglende index.

Mirjam Gelfer-Jørgensen